

Güney Çin Denizi'nde Çatışma Alanları ve Aktörler: Çin ve Tayvan

Conflict Zones and Actors in South China Sea: China and Taiwan

Büşra YENİ¹

İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Coğrafya Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

Mesut DOĞAN²

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Coğrafya
Bölümü, İstanbul, Türkiye

Geliş Tarihi/Received 18.05.2025
Revizyon Talebi/ Revision Date 07.06.2025
Kabul Tarihi/Accepted 23.06.2025
Yayın Tarihi/Publication Date 25.06.2025

Sorumlu Yazar/Corresponding author: Büşra YENİ

E-mail: busra.yeni.2020@ogr.iu.edu.tr

Atrf: Yeni, B., & Doğan, M. (2025). Güney Çin Denizi'nde Çatışma Alanları ve Aktörler: Çin ve Tayvan. *Dünya Coğrafyası ve Kalkınma Dergisi* (7), 57-71

Cite this article: Yeni, B., & Doğan, M. (2025). Conflict Zones and Actors in South China Sea: China and Taiwan. *Journal of World Geography and Development Perspectives*, (7), 57-71

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Öz

“Coğrafi özelliklerin, uluslararası politika ve stratejileri belirleyen siyasi, ekonomik, askeri unsurlara yön vermesi” olarak tanımlanan jeopolitik kavramı, bir ülkedeki kaynakların ve nüfusun niteliğinin nasıl değerlendirildiğine, coğrafi konumunun sağladığı avantajlar ve dezavantajlarına, kısacası coğrafi faktörlerin bir ülkenin siyasetini ne ölçüde etkilediğiyle ilgilidir. Ülkeler sahip oldukları coğrafi imkânlarını kullanabildikleri ölçüde ve beşeri unsurlarına sağladığı yatırımlar neticesinde varlığını ve etkisini sürdürebilir. Elbette kaynaklar, yeryüzünde homojen bir şekilde yayılmamıştır. Bu durum ülkelerin birbiriyle ticari, ekonomik ve siyasi olarak etkileşim içinde olmalarını sağlamaktadır. Bazı sahalarda, insanlığın ihtiyaç duyduğu enerji kaynaklarından olan petrol ve doğal gaz açısından verimli olmasından dolayı birden fazla ülkenin çatışma sahası durumundadır. Bahsedilen sahalardan çatışmanın en fazla yaşandığı konumlardan biri, Güney Çin Denizi'dir. Bölgenin enerji kaynakları bakımından zengin olması ve Çin-Tayvan çatışmasının içerisinde bulunması, ABD ve Rusya başta olmak üzere ülkelerin dikkatini çekmiştir. Bu çalışmada Güney Çin Denizi'ndeki paylaşılamayan adalar, hak iddia edilen bölgeler, sahadaki ülkelerin hakları ve bölgede etkili olan aktörler işlenecektir.

Anahtar Kelimeler: Çin, Tayvan, Güney Çin Denizi, Enerji Jeopolitiği.

ABSTRACT

The concept of geopolitics, defined as “ geographical features directing the political, economic and military elements that determine international policies and strategies,” is concerned with how the quality of resources and population in a country is evaluated, the advantages and disadvantages of its geographical location, in short, the extend to which geographical factors affect a country's politics. Countries can maintain their existence and influence to the extent that they utilize the geographical opportunities available to them and, as a result, invest in their human capital. Of course, resources are not spread homogenously across the world. This situation enables countries to interact with each other commercially, economically, and politically. Some areas are conflict zones for more than one country because they are rich in oil and natural gas, which are essential energy resources for humanity. One of the areas mentioned where conflicts occur most is the South China Sea. The region's wealth of energy resources and its involvement in the China-Taiwan conflict have attracted the attention of countries, especially the United States and Russia. In this study, the unclaimed islands in the South China Sea, the disputed regions, the rights of the countries involved, and the influential actors in the region will be discussed.

Keywords: China, Taiwan, South China Sea, Energy Geopolitics.

Yöntem

Güney Çin Denizi, 21. yüzyılın kalpgâhları arasında yer almaktadır. Dünya'nın ticari, ekonomik ve kültürel olarak yüzünü Asya Kıtası'na dönmeye başladığı bu dönemde, jeopolitik sahaların da buraya kaydığı görülmektedir. Bu bakımdan özellikle Güney Çin Denizi'nin jeopolitiği ve Dünya siyasetinde gittikçe daha fazla yer alması çalışmanın motivasyonunu oluşturmaktadır. Bunun yanında bölgenin ve bölgedeki çatışmaların asıl olarak uluslararası ilişkilerden ziyade coğrafyayı temel alan bir bakış açısıyla yorumlanması gerekmektedir. Çalışmada ağırlıklı olarak nitel yöntem kullanılmıştır. Bölgenin tarihsel özellikleri, enerji jeopolitiği açısından önemi, geçmişte ve günümüzde yaşanan çatışmaların yanında, gelecekte etkisinin daha da artarak Güney Çin Denizi'nin küresel siyasette hangi noktada yer alacağı yorumlanmaya çalışılmıştır.

Araştırmada, nitel analiz yöntemi kullanılmıştır. Tarihi bağlamda 2010 ve öncesi çalışmalar, güncel bağlamda ise 2020 ve sonrasındaki çalışmalardan yararlanılmıştır. Betimsel yöntem ile bölgenin tarihi, güncel durumu ve jeopolitiği üçgeni içerisinde gelecek durum yorumlanmaya çalışılmıştır. Bölgede; Çin ve Tayvan'ın sahip olduğu askeri güç verileri belirlenmiş ve haritalarla desteklenmiştir. Haritaların yapımında ArcMap 10.8.2'den yararlanılmıştır. Bunun yanında Çin'in veri açısından ulaşılması zor bir ülke olması ve bazı ülkelerin ambargo nedeniyle Tayvan'ı ayrı bir ülke olarak tanımaması verilerin elde edilmesini zorlaştırmıştır. Bu durum verilerin büyük oranda ABD merkezli kaynaklardan elde edilmesine neden olmuş ve bölgedeki mevcut durumun Çin ve Tayvan'dan elde edilen verilerle yorumlanmasını zorlaştırmıştır. Bunun haricinde sahada bulunan ve hak talep eden diğer belli başlı ülkelerin diğer ülkeler tarafından ne ölçüde desteklendiğine değinilmiştir. Ayrıca diğer unsurlar da göz önüne alınarak, ülkelerin bu sahaya neden askeri destek sağladığı açıklanmaya çalışılmıştır.

Bulgular

Enerji kaynakları, insanlığın varoluşundan itibaren hemen hemen her dönemde kendine bir yer bulmuştur. Yeri geldiğinde Sanayi Devrimi gibi düzeni değiştiren olaylarda başrol oynamış, yeri geldiğinde ülkelerin kalkınmalarında kilit rol üstlenmiştir. Enerji kaynakları açısından zengin olan ülkeler, aynı zamanda Dünya ekonomisinde de söz sahibidir. 21. yüzyılın ortalarına kadar enerji kaynaklarına sahip olma isteği, Dünya ekonomisinde söz sahibi olma arzusundan geliyordu ancak nüfusun hiç olmadığı kadar artması sonucu Dünya ekonomisinde söz sahibi olma isteği, ülkelerin kendi nüfuslarının enerji ihtiyaçlarını karşılaması açısından bir zaruriyete dönüşmüştür. Ayrıca sanayiye bağlı olarak gelişen imalatın devam edebilmesi için enerji kaynaklarının kullanımı şarttır. Her ne kadar alternatif kaynaklar geliştirilmeye çalışılsa da

mevcut durumda özellikle fosil enerji kaynakları önümüzdeki yıllarda da önemini koruyacaktır. Bu hususta, Güney Çin Denizi'ndeki petrol ve doğal gaz rezervlerinin Asya-Pasifik Bölgesi'ndeki siyaset ve güvenlik üzerindeki etkisi, bulunduğumuz yüzyılda enerji kaynaklarının öneminin anlaşılması açısından güzel bir örnektir. Birçok uzman, petrol üretiminin en yüksek noktasında (Peak Oil) bulunduğumuzu belirtmektedir. Yani bulunduğumuz dönem, petrolün en ucuz sayılabileceği dönemdir ve yeni rezervler bulunmaması halinde petrol fiyatları sürekli artacaktır. Güney Çin Denizi'nin rezerv açısından zengin olduğu bir diğer kaynak olan doğal gaz ise diğer fosil kaynaklara göre çevreye daha az zarar vermektedir. Ancak doğal gaz, petrol ve kömüre göre daha az kullanılmaktadır. Günümüze kadar keşfedilen 213 milyar varil petrol ve 100 milyar metreküp doğal gaz rezervine sahip olan Güney Çin Denizi, artan nüfusun ortaya çıkardığı enerji ihtiyacı için bir nimettir. Dolayısıyla buradaki enerji kaynaklarının siyasete hatta çatışmalara konu olması kaçınılmazdır.

Bu çalışmada, Güney Çin Denizi'nin sahip olduğu enerji kaynaklarının bölgedeki siyasete etkisi, tartışmalı sahalar, ABD, Rusya ve Hindistan'ın bölgedeki çatışmada nerede yer aldıkları ve Tayvan'ın bu çatışma içerisindeki durumu incelenmiştir.

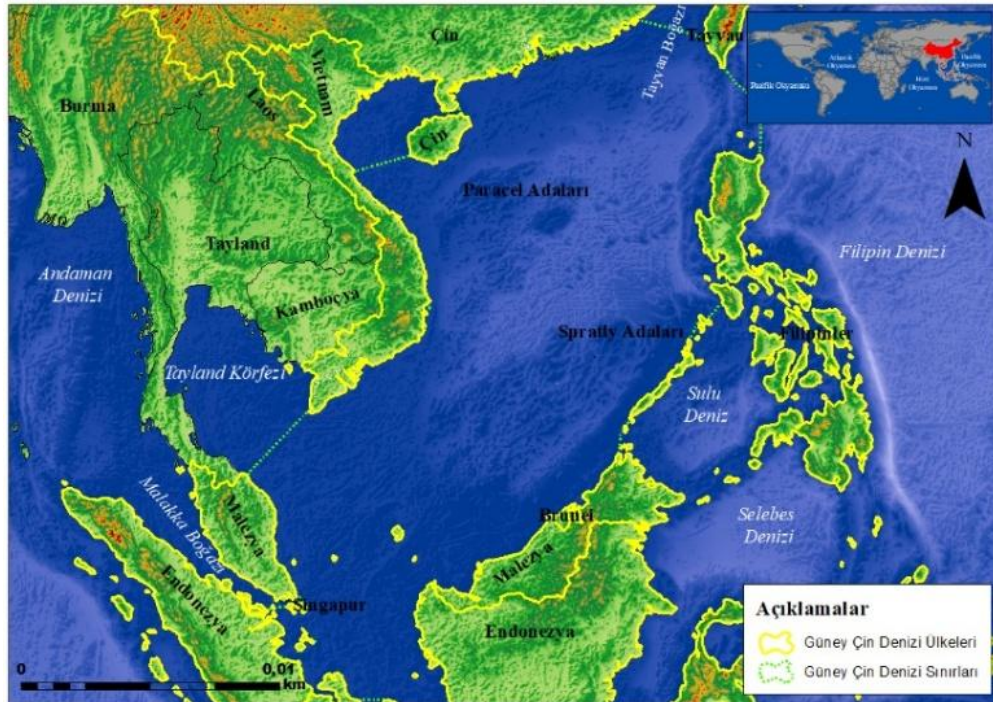
Asya Kıtası ve Çin-Tayvan İlişkileri

ABD'nin lider olmadığı bir Dünya, daha fazla şiddet ve düzensizlik, daha az ekonomik büyüme ve demokratik siyasete şahit olacaktır (Huntington, 1993, s. 83). Samuel P. Huntington'un makalesinin son cümlesinde ortaya attığı bu iddia, ABD'nin dominant olmadığı bir sistemde açıkça Dünya'nın felakete sürükleneceğini belirtmektedir. Bu ve bunun türevi nedenleri öne süren ABD, yeryüzündeki bütün siyasi çatışmalara ve anlaşmazlık yaşanan sahalara müdahale etmektedir. Yeryüzünde, özellikle ırksal çeşitliliğin görüldüğü sahalarda, şiddetli çatışmalara sahne olmaktadır. Özellikle Asya Kıtası, sayısız ırka ev sahipliği yapmaktadır. Bu durum ulus-devlet sınırlarının oluşturulmasının neredeyse imkânsız hale gelmesinin yanında çok fazla ayrılıkçı hareket ve sınır çatışmasının yaşanmasına neden olmaktadır. Asya, Dünya'nın en büyük yüzölçümüne sahip kıtasıdır. Böylesine devasa bir sahada güçlü bir aktör olmak, 21. yüzyılın yeni kalpgâhına ve getireceği ekonomik ve siyasi avantajlara da sahip olmak demektir. Kıtanın potansiyelini, kıtada bulunan nüfustan daha iyi bilen ABD, politikalarını her geçen gün Asya'ya yönlendirmektedir. ABD, bölgede Çin aleyhinde gelişen çatışmaları desteklemekte, askeri yardımlar yapmakta, hatta yeri geldiğinde bölgede alenen savaş gemilerini gezdirmektedir. Bölgede 2020 yılında ABD'nin Nimitz sınıfı iki uçak gemisi, bir tatbikat gerçekleştirmiştir. Bahsedilen tatbikat, gemilerin nitelikleri neticesinde Çin'e karşı bir gövde gösterisi olarak gösterilebilir. Burada ABD, bölgedeki

Çin hakimiyetini kabul etmeyeceğini ve gerektiğinde müdahale etmekten çekinmeyeceğinin mesajını vermiştir. ABD Temsilciler Meclisi Üyesi Nancy Pelosi'nin 2022 yılında Tayvan'a yaptığı ziyaret, hem ABD hem de Çin tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Pelosi'nin ziyaretinin asıl sebebi, Tayvan'da bulunan Dünya'nın en büyük bağımsız yarı iletken imalatını yapan fabrikası, TSMC (Taiwan Semiconductor Manufacturing Company)'i ziyaret etmektir. Burada yaptığı konuşmada, ABD'nin, Tayvan'a olan bağlılığının sugötürmez bir gerçek olduğunu ve ABD-Tayvan'ın sağlam dostluğunu vurgulamıştır. Tayvan, Dünya'nın en büyük yarı iletken üreticisidir. Söz konusu yarı iletkenler özellikle 21. yüzyılda, elektronik cihazların yanında ülkelerin savunma sektörlerinin de içerisinde yer almaya başlamıştır. Yarı iletken endüstrisi, yalnızca Tayvan'ın değil, ABD'nin de savunma sanayisinde kullanılmaktadır. Bu bakımdan Pelosi'nin Tayvan'da konuşmasını gerçekleştirdiği saha ve vurguladığı ABD-Tayvan dostluğunun dayandığı temeller anlaşılmaktadır. Pelosi, Tayvan anakarasına ayak bastığı andan itibaren Çin, Tayvan'ın hava sahasını art arda işgal etmiştir. Bunun yanında söz konusu hava savunma sahasına 11 adet füze fırlatılmış hatta bazıları Japonya'nın hava savunma sahasına düşmüştür. Çin'in uyguladığı siyasi, askeri ve psikolojik baskı, Tayvan halkı arasında Çin düşmanlığı oluşmasına neden olmuştur. Xi Jinping'in "Çin'in ayrılmaz bir parçası" olarak nitelendirdiği Tayvan, birden fazla çatışmadan muzdarip bir ülke konumundadır. Tayvan'ın boğazın karşısındaki Çin'e bağlanma korkusu, Çin'in sürekli Tayvan'ın hava savunma sahasını ihlal ederek psikolojik

baskı yapması ve ülke içerisindeki çeşitli Çin yanlısı eylemler Tayvan'ı oldukça yıpratmaktadır. Pew Research Center tarafından 2019 yılında Tayvan'da yapılan ankette, Tayvan halkının %85'i ABD-Tayvan ekonomik ilişkisini desteklemektedir. Bunun yanında ankete katılan Tayvanlıların %68'i, ABD'ye karşı optimist bakış açısına sahip olduklarını belirtmiştir (Devlin ve Huang, 2019, s. 3). Bu bakımdan Güney Çin Denizi ile beraber Tayvan da iki farklı ülkenin, iki farklı ideolojinin çatışma alanı niteliğindedir.

Güney Çin Denizi (Şekil 2), sahip olduğu enerji potansiyeli bakımından sınırı olmayan ülkelerin dahi dikkatini çekmektedir. Ayrıca buradaki denize kıyısı bulunan ülkelerin ekonomilerinin büyük bir kısmını balıkçılık sektörünün oluşturduğu düşünüldüğünde, Güney Çin Denizi'nin sahip olduğu fonksiyonların çeşitli olduğu söylenebilir. Bölgede, Çin'in hak iddia ettiği sınırlara karşı çıkan ülkeler: Malezya, Tayvan, Brunei, Filipinler ve Vietnam'dır (Karadağ, 2021, s. 168). Çin, bölgedeki mevcut adaların yüzölçümünü genişleterek sahada hak iddia ettiği alanı büyütmeye çalışmaktadır. Ancak yapay adalar ve Çin'in çizdiği ütöpik sınırlar göz ardı edilse dahi bölgedeki en büyük hakka sahip ülkelerden biri yine Çin'dir. Çin bu hak iddiasını, 1947 yılında Çin Cumhuriyeti tarafından Güney Çin Denizi üzerinde çizilen Dokuz Çizgi Hattı (Nine Dash Line) ile sembolik halde ortaya koymuştur. Çizilen hat, bölgedeki ülkelerin neredeyse tamamının sınırlarını ihlal etmektedir. Çin, hattın bu denli geniş bir şekilde çizilmesinin nedenini bölgedeki coğrafi keşifleri yapan ilk ülke olmasına dayandırmaktadır.

Şekil 2. Güney Çin Denizi Ülkeleri

Doğu Asya’da, Güney Çin Denizi’nde ada ülkesi olan Tayvan’a en yakın ülke 313 km uzaklıktaki Çin’dir. İki ülkeyi Tayvan Boğazı ayırmaktadır. Tayvan, dağlık bir ülke olduğundan dolayı nüfusun büyük bir kısmı kıyı kesimlerde yaşamaktadır. Tayvan’a ilk ayak basan Portekizli kâşifler buraya “Güzel Ada” anlamına gelen “İlha Formoza” ismini vermiştir. 17. yüzyıla gelindiğinde Tayvan, Portekizlilerden, Hollandalıların eline geçerek sömürgeleştirilmiştir. Sonrasında Tayvan, bir dönem Çin’e verilmiştir. Ardından Japon İmparatorluğu’nun sınırları Tayvan’a kadar uzanmış, 1825 yılında Japonya, Tayvan’ı kendi topraklarına katmıştır. Ancak 1945 yılında yaşanan II. Dünya Savaşı sonrası Japonya, Tayvan’ı Çin’e bırakmak zorunda kalmıştır. Çin Komünist Partisi’nin 1949 yılında yıkılması ve Çin’in kurulmasıyla Tayvan bağımsızlığını kazanmıştır. Bu tarihten itibaren Çin’in Tayvan ile alakalı sorunları günümüze kadar devam etmiştir. Çin, Tayvan ve çevresindeki adaları anakaradan ayrı bir toprak parçası olarak görmektedir. Tayvan ise Çin’in toprak taleplerini reddetmekte, Çin’e olan ticari bağına azaltmak için başka ülkelere ve kuruluşlara yönelmekte veya imalatını geliştirmektedir.

Çin’in hızlı büyüyen ekonomisi, sahip olduğu işgücü, ülke içinde ve dışında uyguladığı uzun vadeli ve etkili politikalar, ülkenin bölgesel güç olmaktan çıkıp küresel bir aktör haline gelmesini sağlamıştır. Bu dönüşüm, Japonya’nın yaptığı gibi Batı’dan ve Doğu Asya’daki diğer ülkelerden öğrendikleriyle kendi kültürünü birleştirmiş, böylece yeni ve yerli bir dinamizm kaynağı oluşturmuştur (Jacques, 2009, s. 157). Ancak bu değişime Çin halkı aynı şekilde entegre olamamıştır. Nitekim Çin’in işçi hakları anlayışı başlı başına bir tartışma konusudur. Fabrikalarda halen ağır şartlarda çalışan işçilerin sorunları yanında son zamanlarda oldukça tepki çeken çocuk işçiler gündeme gelmiştir. Halen Çin’de, halkı kırsalda kalmaya zorlayan politikalar izlenmektedir. İnsani Gelişme Endeksi (İGE), bir ülkenin ortalama kazanımlarını, insani gelişmenin üç temel alanında ölçen (sağlık, gelir ve bilgi) özet bir karma endekstir (undp.org, 2024). Birleşmiş Milletler 2022 yılı Kalkınma Raporu’na göre Çin, İnsani Gelişme Endeksi bakımından 193 ülke içerisinde 75. sıradadır. Çin’in eğitilmiş ve üretken insan gücünün yanında sağlık hizmetleri her ne kadar gelişmiş olsa da yalnızca yukarıdaki unsurlara bakarak Çin’in gelişmiş bir ülke olduğu söylenemez. Ülke içinde muhalefet yoktur ve iktidar her konuda karar veren tek güçtür. İktidar, ailedeki çocuk sayısından ülkede yayınlanan televizyon programlarına, sosyal medyaya ve ülke içerisindeki sanat anlayışına kadar her sektöre sert bir şekilde müdahale etmektedir. Bu ve bunun türevi unsurlara bakarak Çin’in özellikle insan hakları konusundaki tutumu sorun teşkil etmektedir. Son zamanlarda Çin’in günümüzün süper gücü olup olmadığına dair tartışmalar gündeme gelmektedir.

Çin’in burada en büyük sıkıntısı nüfusedir. Kişi başına düşük GSMH oranıyla genel itibarıyla gelişmekte olan ülke olarak değerlendirilmektedir (Jacques, 2009, s. 149). Ayrıca milyonlarca kişinin kırdan kente göç etme sorunuyla karşı karşıya olduğundan, tarımsal üretimin azalması gündemdedir. Çin halkının yükselişe entegre olamama durumu ülkenin gelişmişlik seviyesiyle zıt durumdadır. Herhangi bir örneği bulunmadığından bu duruma “Çin Tarzı Gelişmişlik” adı verilebilir.

Bir boğazla Çin’den ayrılan Tayvan’da ise durum başkadır. Demokratik bir ülke olan Tayvan, Çin ile tamamen zıt özellikler göstermektedir. Tayvan nüfusunun günümüzde Tayvan Adası’nda yaşamasının nedeni de geçmişteki ideolojik tezatlıktır. Çin, tek partili bir sistemle yönetilirken, Tayvan demokratik bir şekilde yönetilmekte ve milliyetçi bir nüfusa sahiptir. Tayvan sanayisi, katma değeri yüksek ürünler üretmektedir. Özellikle yarı iletken ürün imalatında Dünya’da ilk sıralarda yer almaktadır. Bu özellikler dışında Tayvan’ın, Çin için bu kadar önemli olmasını nedeni coğrafi konumudur. Tayvan, Güney Çin Denizi ve Doğu Çin Denizi’nin kesiştiği bölgede bulunmaktadır ve Çin’in her iki denizdeki kaynaklardan istifade etmek adına çizdiği sınırların kesilmesine neden olmaktadır. Çin’in bölgede bu denli etkili bir aktör olması, ABD’nin bu alana yönelmesine neden olmuş ve bunun sonucunda Asya-Pasifik, Dünya’nın en fazla askeri harcama yapılan bölgesi olmuştur (Turan, 2016, s. 81). Kuşkusuz Tayvan sorunu, bölgede uzun süredir devam etmektedir. Ancak Tayvan’ın son zamanlarda özellikle yarı iletken sanayisindeki yükselişi, bunu savunma sanayisinde de kullanması ve ABD’ye savunma sektöründe kullanabilmesi için mikroçip ihracatı yapması, bölgede, Çin açısından bir tehdit olarak görülmesine neden olmaktadır. ABD’nin Tayvan’a olan desteği, bölgeye Çin ile birçok alanda ittifak halinde olan Rusya’nın da dahil olmasına neden olmaktadır. Bunun neticesinde Tayvan adeta bilek güreşinin masası konumuna gelmiştir.

Tablo 1.

2023 ve 2024 Yıllarında Çin-Tayvan Askeri Güçlerinin Karşılaştırılması

Ülke-Yıl	Çin		Tayvan	
	2023	2024	2023	2024
Aktif	2.035.00	2.035.00	215.00	215.00
Personel	0	0	0	0
Savaş Uçağı	1.207	1.212	286	285
Filo Gücü	730	754	93	97
Uçak	2	3	0	0
Gemileri				

Kaynak: (<http://www.globalfirepower.com>)

Bölgedeki çatışmalara ve gelişmelere elbette diğer ülkeler de sessiz kalmamaktadır. Özellikle ABD destekli Japonya, bu sahada askeri anlamda etkili bir güç olmaya çalışmaktadır. Asya-Pasifik Bölgesi, sıcak çatışma alanı olmasından ve küresel güçlerin de burada konumlanmasından dolayı tüm Dünya tarafından oldukça yakından takip edilmektedir. Bu çatışma ortamında Çin, Tayvan'a karşı bir psikolojik savaş taktiği uygulamakta, Tayvan'ın hava savunma sistemini savaş uçaklarıyla sürekli ihlal etmektedir. Çin savaş uçakları, 2022 yılında 565, 2023 yılında 703, 2024 yılında 1.472 defa Tayvan hava savunma sahasını ihlal etmiştir. (Taiwan ADIZ Violations). Tablo 1'de görüldüğü gibi savunma sistemlerinde nicel olarak Çin'in büyük bir üstünlük kurduğu görülmektedir. Ancak ABD ve Japonya Tayvan'ı sürekli desteklemektedir. Kuşkusuz bu durum, bölgede gerginliğe ve çatışmalara sebep olmaktadır. Tayvan mikroçip üretiminde Dünya'da birinci sırada yer almaktadır. Söz konusu çip üretimi, Dünya genelinde savunma sistemleri içerisinde kullanılmaktadır. Tayvan'ın mikroçip sektöründe en büyük müşterisi ABD'dir. ABD'de kendi mikroçiplerini üretmekte, söz konusu üretimde Tayvan'lı bilim insanları yer almaktadır. Ancak Tayvan, ABD'ye gönderdiği bilim insanlarının Tayvan'a geri dönmesi için çeşitli teşvikler uygulamaktadır. Güney Çin Denizi, kuzeyindeki Doğu Çin Denizi'nde olduğu gibi çeşitli anlaşmazlık sorunlarını içerisinde barındırmaktadır. Ancak Güney Çin Denizi'ne daha fazla ülkenin sınırı olması, nicelik olarak bu sahada daha fazla kaynak bulunması ve güneyinde Malakka Boğazı'nın bulunması, bu sahanın küresel bir toplanma alanı olmasına neden olmuştur.

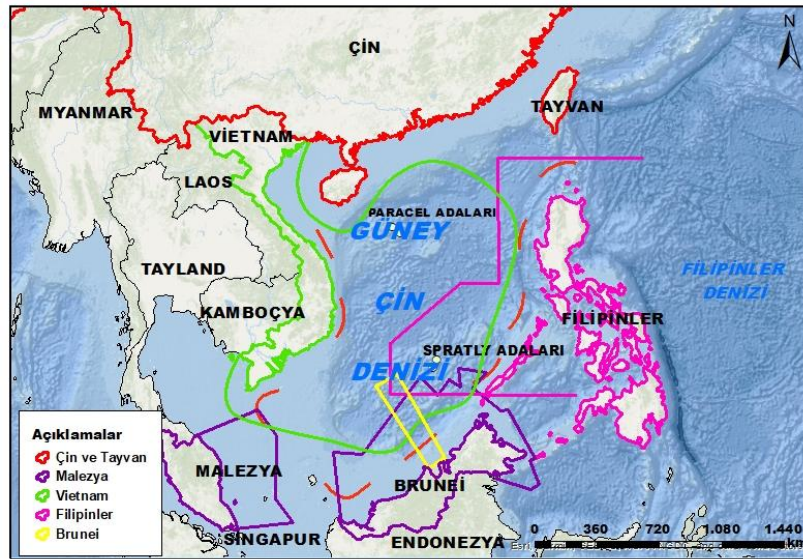
Devletler, bulundukları konumun sağladıkları olanaklar çerçevesinde varlıklarını devam ettirirler. Geçmişte insan üzerinde coğrafi faktörlerin etkili olduğunu savunan determinist görüş hakimdi ancak zamanla insanoğlu sahip olduğu imkanları maksimum seviyede kullanmaya başladı ve artık determinist fikir yerini posibilist düşünceye bıraktı (Doğan, 2024, s. 5). Gerçekten de bakıldığında günümüzde ülkelerin varlığı ve etkisi sahip oldukları coğrafi koşulları ne

ölçüde kullanabildiklerine bağlıdır. Çin, son dönemde büyük atılımlar yapmıştır. Bunun en önemli sebebi fiziki ve beşeri coğrafi özelliklerini çok iyi kullanmasıdır. Yaklaşık 1,4 milyar nüfusuyla dev bir üretim sahası haline gelen Çin, zaman içinde ihracatçı ülke konumuna gelerek, Dünya'nın ikinci büyük ekonomisi olmuştur. Ancak bu gelişme, beraberinde büyük oranda siyasi etkiyi de getirmekte ve bunun sonucunda ülkeler egemenliklerini korumak adına mevcut savunma sistemlerini geliştirmeye yönelmektedir.

Çatışma Sahası: Güney Çin Denizi

Güney Çin Denizi, batıda Vietnam, kuzeyinde Tayvan ve Çin, doğusunda Filipinler, güneyinde Brunei, Endonezya ve Malezya ile çevrilidir. Güney Çin Denizi, sahip olduğu petrol ve doğal gaz rezervi nedeniyle hem küresel hem de bölgesel olarak büyük önem arz etmektedir. Bunun yanında kıyıdaş olan ülkelerin hemen hemen hepsinin deniz ürünlerini büyük oranda tüketmesi ve ticaretini yapması, bahsedilen sahanın önemini katlamaktadır. Kıyıdaş olmayan diğer ülkeler ise bölgedeki çatışmayı oldukça yakından izlemektedir. Kuşkusuz Dünya deniz ticaretinin önemli bir kısmının gerçekleştiği Malakka Boğazı'nın burada bulunması, Güney Çin Denizi'nin stratejik önemini daha da arttırmakta ve bölgede yaşanacak herhangi bir çatışmada Malakka Boğazı'nda yaşanan ticaretin etkilenmesi kaçınılmazdır.

Çin, Dokuz Çizgi Hattı adı verilen, Spratly Adaları'na doğru uzanan ve birçok ülkenin bölgede hak iddia ettiği sahayı işgal eden, cep şeklinde bir sınır çizmiş ve bu saha içerisinden çıkarılacak petrol ve doğalgazın kendisine ait olduğunu iddia etmiştir (Şekil 3). Diğer ülkeler Çin'in menfaatleri doğrultusunda çizilen bu sınırlara tepki göstermiştir. Çin, bundan dolayı bölgedeki sınırları ilan etmeden yıllar önce Güney Çin Denizi'ndeki resifler üzerinde yapay adalar inşa ederek bu adalar üzerinde askeri üsler konumlandırmıştır.

Şekil 3. Ülkelerin Güney Çin Denizi'nde Hak İddia Ettiği Sahalar

Adalar nedeniyle Çin'in bölgedeki payının artması konusu tartışmalıdır. Bölgedeki anlaşmazlık; adalar, Güney Çin Denizi'ndeki balıkçılık faaliyetlerinin sınırları ve sulardaki belirlenemeyen hak sahaları şeklindedir. Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS), karasularının genişliğinin 12 deniz milini geçemeyeceğini ve karasuların dış sınırının da buna göre belirlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki mercan kayalıklar üzerine askeri üs inşa ederek yetki sahasını genişletmeye çalıştığı bilinmektedir. Ancak BMDHS'ye göre kara mil sınırı, yapay adaları içine almamaktadır. Çin, yapay adaları bölgedeki mercan kayalıkların üzerine inşa ettiği için, BMDHS'nin 60. maddesinin 8. fıkrasında "Sun'i adalar, tesisler ve yapılar ada statüsüne sahip değildir. Kendilerine özgü karasuları yoktur ve varlıkları, karasularının, münhasır ekonomik bölgenin veya kıta sahanlığının sınırlandırılmasını etkilemez." (United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982) şeklinde bahsedilen durumdan muafır. Güney Çin Denizi'ndeki adalar meselesini içeren 2016 yılında sonuçlanan tahkim kararı, Çin'in bölgedeki adalarda iddia ettiği hakkın uluslararası hukukta herhangi bir temelini olmadığını belirtse de, Pekin bu kararı kabul etmemektedir. Spratly Adaları, bahsedilen tartışmalı adalardan biridir. Yerleşim bulunmayan Spratly Adaları üzerinde Çin, Filipinler, Malezya ve Vietnam arasında toprak anlaşmazlığı bulunmaktadır. Adaların bu denli önemli olmasının nedeni, Güney Çin Denizi'nin ortasında bulunmasıdır. Dolayısıyla bu adaların sahibi olan ülkenin Güney Çin Denizi'ndeki hak sahalarını denizin ortasına kadar genişleteceği söylenebilir. Adalar, Çin için birer askeri üs durumundadır. Özellikle Spratly Adaları, ABD destekli Filipinler'e yakın olması nedeniyle bu sahada sık sık Çin gemileri devriye gezmektedir. Pekin'de 27 Mart 2025 tarihinde düzenlenen olağan basın toplantısında konuşan Albay Wu Qian, ABD Savunma Bakanının Filipinleri ziyareti ve bölgede Filipinlere

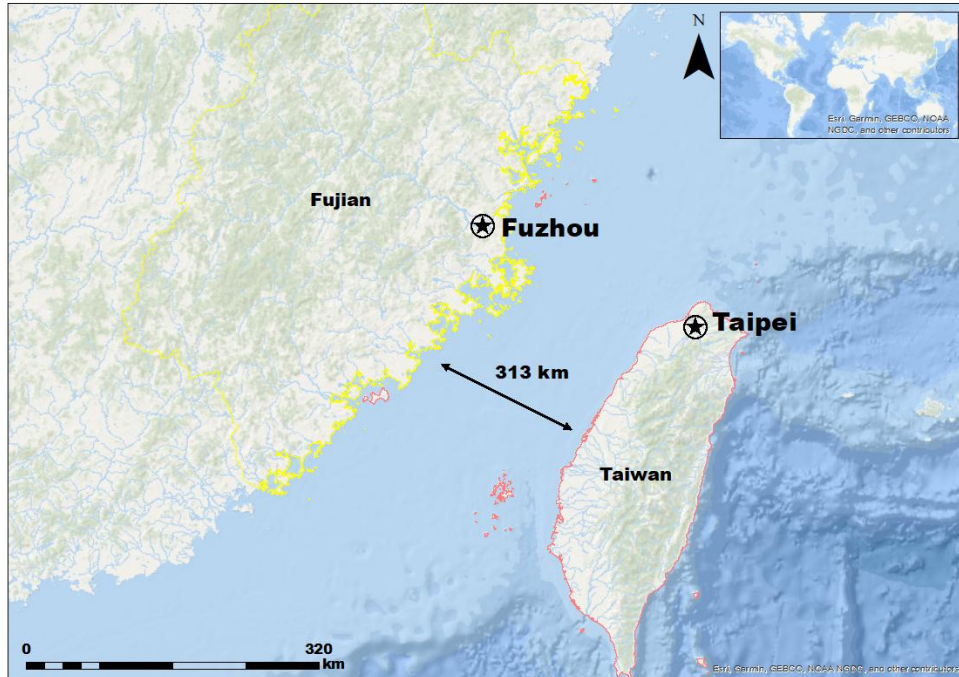
olan desteği konusunda "ABD'nin Filipinler'e olan desteği bölgedeki barışa zarar vermeyecek şekilde olması gerekmektedir. Ayrıca tarihsel olarak ABD'nin müttefiklerini yüzüstü bırakma hususunda şaşırtıcı bir sicile sahip olduğu görülmektedir" ifadesini kullanmıştır (Congyi, 2025). Çin, bölgedeki ABD varlığını tehdit olarak görmekte ve gözdağı vermek adına yapılan her tatbikata gecikmeden cevap vermektedir. ABD'nin, Güney Çin Denizi ve çevresindeki ülkelerle ilgili herhangi bir karar alması veya bu ülkelere destek vermesi, Çin'in bölgede yeni bir askeri strateji geliştirmesi veya tatbikat gerçekleştirmesiyle karşılık bulmaktadır. Örneğin, Çin bölgedeki adaları silahlandırmaya dayalı Kabak Stratejisi (The Cabbage Strategy) uygulamaktadır (Heydarian, 2019). Spratly Adaları çevresinde savaş gemileri bulundurmaya dayalı bu stratejiye adalara en yakın ülke olan Filipinler tepki göstermiştir. Bu durum Filipinler'in ABD'ye yönelmesine ve ülke içerisinde Çin'e karşı güvensizliğin artmasına sebep olmuştur. Bölgedeki hakkını yapay adalar ile genişletmeye çalışan tek ülke, Çin değildir. Vietnam özellikle 2024 yılında bölgedeki yapay ada inşasını hızlandırdı. Vietnam, 2023-2024 yılları arasındaki süreçte bölgedeki tartışmalı alanlarda yaptığı dolgu, kanal ve liman gibi kazı işlemlerini 3.319 dekara çıkardı (Asia Maritime Transparency Initiative, 2025).

ABD'nin 2022 yılında yayınladığı ulusal güvenlik raporunda, Çin'in bölgeyi yeniden şekillendirmek için sahada bulunan ülkelere baskı yaptığı belirtilmektedir. Öncesinde kazan-kazan stratejisiyle ülkeleri kendine çekmeye çalışan Çin'e karşı güvensizlik ve endişe git gide artmaktadır. Ancak Çin'in artık bölgedeki ülkeler tarafından olumlu karşılanmayan stratejisi ve ABD gibi bir süper güce meydan okuyacak seviyede geliştirdiği sistemlere duyduğu güven, ülkelere Çin dışında başka bir seçenek bırakmamaktadır. Aynı şekilde Japonya'nın yayınladığı

ulusal güvenlik raporunda da ABD ile paralel olarak Çin'in bölgede agresif ve baskıcı bir şekilde davrandığının belirtmesi, bölgede ABD ile Japonya'nın Çin'e karşı ittifak olmasını sağlamıştır. Aynı zamanda Japonya, Tayvan'a kadar uzanan adaları üzerinde ABD üslerinin kurulmasına izin vermiştir. Bölgede ABD müttefikleri arttıkça yapılan tatbikatlar ve psikolojik savaşlar daha da artmıştır. Kanada, Almanya, İtalya, Japonya, Fransa, İngiltere ve ABD'den oluşan G7 Dışişleri Bakanları ve Avrupa Birliği Yüksek Temsilcisi 2025 yılında ilk defa Münih Güvenlik Konferansı'nda bir araya geldi. Burada, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın yanında Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki faaliyetleri konuşuldu. Yayınlanan bildiride, G7 ülkelerinin huzurlu bir Hint-Pasifik Bölgesi'nin oluşmasının gerekliliğinden bahsedilmektedir. Ayrıca Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki militarizasyon faaliyetlerine, baskıcı manevralarına ve bölgede diğer ülkelerin haklarını kısıtlama girişimlerine şiddetle karşı çıkmıştır (Federal Foreign Office , 2025).

Bölgedeki gerilimin kilit noktalarından bir diğeri ise Fujian Eyaleti'dir. Fujian, Çin'in güneydoğusunda bulunan, Tayvan Boğazı ile Tayvan'dan ayrılan stratejik bir eyalettir. Fujian, Çin'in diğer kıyı eyaletleri gibi basit bir balıkçı kasabası konumundan günümüzdeki haline gelmiştir (Şekil 4). Hem bulunduğu konum hem de coğrafi özellikleri nedeniyle Çin'in en çok yatırım yaptığı eyaletlerinden biridir. Hem Fujian'da hem de Tayvan'da yaşayan halk, kıyı

kesimlere yerleşmiştir. Fujian Eyaleti'nin diğer bir önemi ise bölgedeki Çin askeri üslerinin bulunduğu Matsu Adaları'na yaklaşık 9 km kadar yakın mesafede olmasıdır. Tayvan Boğazı ve çevresindeki adalar, Çin'in Paramiliter gemileri, balıkçı gemileri ve yapay ada inşa etmek için kullandığı gemilerle çevrelenmiştir ve 24 saat boyunca bölgede bu gemilerle devriye gezilmektedir (Lague ve Murray, 2021). Bu bakımdan Fujian'ın jeopolitik ve askeri önemi Çin için tartışılmazdır (Tablo 2). Tayvan Boğazı'nın paylaşıldığı bu alanda adaların çok fazla olması ve bu adalarda Çin'in ezici bir üstünlükle askeri açıdan Tayvan'a gözdağı vermesi, gerilimin daha da tırmanmasına neden olmaktadır. Fujian Eyaleti'ne çok yakın olan ancak Tayvan'a bağlı olan Kinmen Adası ise başka bir gerilim noktasıdır. Gerçekten de bakıldığında Fujian, Çin-Tayvan ilişkilerinde kilit bir eyalet niteliğindedir. Eyaletin Tayvan Boğazı'na kıyısının bulunması, askeri harcamaların özellikle Fujian'a yapılmasına neden olmuştur. Bundan dolayı Fujian, Tayvan ile yaşanan çatışmalara bizzat tanıklık etmektedir. Fujian Eyaleti'nin başkenti Fuzhou'da Çin 2023 yılında Matsu Adaları yakınlarında birçok sayıda top mermisi atmış ve bölgede canlı tatbikat yapmıştır (Peter ve Arslan, 2023). Çin için Tayvan konusu o kadar hassastır ki bölgedeki tatbikatların sıklığı tamamen Tayvan'ın ABD ve diğer ülkeler ile güncel ilişkilerine göre şekillenmektedir.

Şekil 4. Fujian ve Tayvan'ın Konumu

Tablo 2.*Güney Çin Denizi ve Tayvan Üzerindeki Çin Eylemlerinin Tarihi ve Bağlamı*

Tarih	Eylem	Bağlam
Mart 2018	Simüle edilmiş amfibi çıkarma ve ablukalar	AB-Tayvan Seyahat Yasası'nın imzalanmasından sonra.
Temmuz 2019	Tayvan yakınlarında deniz ve hava harekâtı.	Çin Halk Ordusu'nun yıllık eğitimini gerçekleştirdiği dönem.
Ağustos 2020	Tayvan'a simüle saldırı, füze testleri.	Trump yönetiminde ABD-Tayvan ilişkilerinin artması.
Nisan 2021	Saldırı operasyonları.	ABD donanmasının Tayvan Boğazı'ndan geçmesinden günler sonra.
Ağustos 2022	Tayvan üzerinde füze fırlatmaları ve siber savaş.	ABD temsilcisi Pelosi'nin Tayvan'a ziyaretinden hemen sonra.
Ekim 2022	Çok sayıda savaş ve bombardıman uçağı Tayvan'ı çevreledi.	Pelosi'nin ziyareti sonrası devam eden gerginlikler ve ABD'nin bölgedeki askeri varlığı.
Nisan 2023	Füzey denemeleri, deniz ve hava operasyonları.	Tayvan devlet başkanı Tsai Ing-Wen'in ABD temsilciler meclisi başkanı Kevin McCarthy ile görüşmesinden hemen sonra.
Temmuz 2023	Gece muharebe tatbikatı.	ABD'nin Tayvan'a olan askeri desteğini arttırması.
Ağustos 2023	Uçaklar, donanma gemileri ve kara konuşlu füze sistemleriyle muharebe tatbikatları yapıldı.	Başkan yardımcısı Lai Ching-te'nin ABD ziyaretinden sonra.
Mayıs 2024	Füze testleri ve drone operasyonları yapılmasının yanında Çin Sahil Güvenliği de ilk defa bu operasyona katıldı.	Tayvan devlet başkanı Lai Ching-te'nin göreve başlama konuşmasından hemen sonra.

Kaynak: (Jash, 2024, s. 7)**Güney Çin Denizi'nde Hindistan ve Rusya**

Güney Çin Denizi'ne sınırı olmadığı halde savaş gemisi gönderen ülkeler mevcuttur. Bu başlık altında özellikle bölgede küresel anlamda iki etkili güç olan Hindistan ve Rusya incelenecektir.

Sınır anlaşmazlığı nedeniyle Çin ve Hindistan arasında zaman zaman gerginlikler yaşanmaktadır. İki ülke arasında bulunan Aksai Chin ve Arunachal Pradesh bölgeleri 1962'de Hindistan ve Çin'in savaşmasına sebep olmuştur. Bu tarihten beri Hindistan ve Çin arasında sınır çatışmaları devam etmektedir. Çin ile yaşadığı siyasi gerilimlerden dolayı Hindistan, Filipinlere destek vermekte ve ASEAN ülkeleri ile bölgede askeri tatbikatlar düzenlemektedir. Hindistan Donanması, 2019 yılının Mayıs ayında Güney Çin Denizi'nde ABD, Filipinler ve Japonya ile iki gün boyunca ortak tatbikat gerçekleştirmiştir (Peng, 2023). Ayrıca Hindistan, bölgedeki ülkelere özellikle Vietnam ve Filipinler ile askeri ticaretini arttırmıştır. Güney Çin Denizi, Hindistan için Hint Okyanusu'nun arka bahçesi konumundadır ve bu bakımdan bölgedeki güvenliğin sağlanması ve ülkeler arasında konsensüse varılması gerekmektedir. Narendra Modi tarafından 2014 yılında duyurulan "Doğuya Hareket" (Act East) politikasıyla, Hindistan, dış politikasını ve ticaretini Doğu ve Güneydoğu Asya ülkelerine doğru yapılandırmaktadır. Böylece Hindistan, Güney Çin Denizi ülkeleriyle politik ve ekonomik ilişkilerini geliştirerek bu bölgede etkili hale gelmeyi amaçlamaktadır. Bu bakımdan Hindistan, özellikle ASEAN ülkeleri ile ilişkilerini geliştirmiş ve bu ülkelerin Güney Çin

Denizi'ndeki taleplerini desteklemiştir. Hindistan, Vietnam ve Filipinlerin Güney Çin Denizi'ndeki kararlarını desteklemekte, Vietnam ile bölgede petrol ve doğalgaz aramaktadır. Rusya'yı ve Hindistan'ı buraya çeken gücün aslında ABD olduğu söylenebilir. ABD ve Japonya, Hindistan'ın Güney Çin Denizi'ndeki varlığını, bölgedeki güvenliğin sağlanması açısından desteklemektedir. Hindistan gibi büyük bir askeri gücün bu bölgede bulunması hem Tayvan'ı hem de müttefiklerini rahatlatmaktadır. Tayvan ve Hindistan ittifakında Hindistan'ın "Doğuya Hareket" politikası ve Tayvan'ın Çin ile ekonomik bağlarını azaltma amacının ortak olması etkilidir, yani hem Tayvan'ın hem de Hindistan'ın amacı benzerdir. Tayvan, Hindistan'ın politikaları ve uluslararası ticareti için sahadaki önemli bir ülke, Hindistan ise Tayvan için tutunacak sağlam bir dal ve önemli bir stratejik ortak konumundadır.

Daha önce de belirttiği gibi ABD'nin askeri üslerini burada konumlandırması, tatbikatlar düzenlemesi ve bölgedeki ülkelere alenen askeri yardım yapması, yani Güney Çin Denizi'ndeki suların kaynamasında kilit role sahip olması, Çin'in müttefiklerinin bu sahaya çekilmesine neden olmuştur. Burada Çin'in en önemli müttefiki Rusya'dır. Aslında Rusya Doğu Asya Bölgesi'nde bazı sınır anlaşmazlıklarında yer almaktadır. Örneğin Rusya, Japonya ile Kuril Adaları'nın aidiyeti konusunda halen bir konsensüse varamamıştır. Kuril Adaları, Shimoda Antlaşması ile 1855 yılında Rusya ve Japonya arasında paylaşılmıştır. Japonya 1875 yılında tüm adaları işgal etmiştir. Rusya ve Japonya arasındaki adalar sorunu 1945 yılında Yalta Konferansı'nda

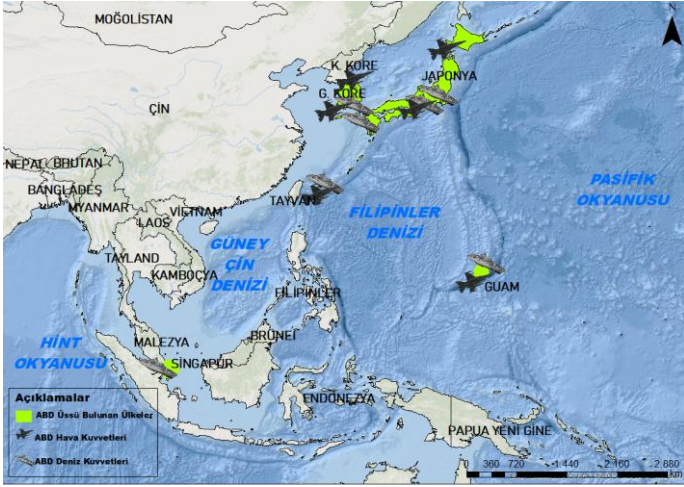
da gündeme getirilmiştir. Günümüzde adalar fiilen Rusya'nın kontrolündedir ancak Japonya halen hak talep etmektedir, Rusya ise adalar konusunun tartışmaya kapalı olduğunu belirtmekte ve bu konuda Japonya ile konsensüse varmayı reddetmektedir. Çin-Rusya ilişkileri, 1949 yılında Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla gelişmiştir. O dönemde henüz yıkılmamış olan SSCB ile Çin ilişkileri, 1960 yılına gelindiğinde bugün Çin'in Heilongjiang Eyaleti'ndeki Rusya sınırında Zhenbao Adası'nın aidiyetinin belirlenememesi nedeniyle gerilmiştir. SSCB, yıkıldıktan sonra kurulan Rusya'nın, Çin ile ilişkileri Gorbacov döneminde izlenen silahsızlaşma politikası sayesinde düzelmeye başlamıştır. Şangay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ)'nün 1996 yılında Çin ve Rusya önderliğinde kurulmasıyla ilişkiler gelişmiş ve üye ülkelerin sınırlarında silahsızlanma ve işbirliği sağlanmıştır. Çin ile ilişkilerini geliştiren Rusya, askeri yatırımlarını bu bölgelerden kısmen de olsa çekmiştir. Zamanla iki ülke arasındaki ilişkiler savunma sanayi, enerji ve ticaret başta olmak üzere çeşitli kulvarlarda gelişmiştir. Çin'in, Rusya'yı Akdeniz'de, Suriye'de ve Ukrayna'da desteklemesi, Rusya'ya uygulanan ambargoları kabul etmeyip çekimser oy kullanmasının nedeni karşılıklı siyasi, askeri ve ekonomik ilişkilerdir. Bölgede meydana gelen gelişmelerde genellikle Rusya çekimser kalmakta ve dengeleyici bir rol üstlenmektedir. Bu özellikle Rusya-Filipinler ilişkilerinde görülmektedir. Bunun nedeni Çin'in çizdiği sınırlara itiraz eden Filipinler'in, geçmişte Rusya ile yaptığı askeri ve ticari antlaşmalardır.

Rusya-Filipinler ilişkileri özellikle son yıllarda daha da gelişmiştir. İki ülke, beş yıl içinde savunma, ticaret, turizm ve nükleer tıp gibi alanlarda birçok antlaşma imzalamıştır. Aynı durum, bölgede Çin faaliyetlerini desteklemeyen Vietnam için de geçerlidir. Rusya, Vietnam'daki ideolojik değişimleri geçmişte desteklemiştir. Ayrıca Rusya, günümüzde antlaşmalarla Vietnam ile olan birlikteliğini de pekiştirmektedir. Güney Çin Denizi, Dünya'nın bütün çatışma alanlarında olduğu gibi yalnızca ideolojilerin değil, çıkarların da daima masada olduğu bir sahadır. Büyük güçlerin, "dostumun düşmanı, düşmanımdır" politikasıyla çeşitli sahalarda askeri, siyasi ve ekonomik güçlerini konuşturmaları aslında sahanın nitelik olarak öneminin yanında, küresel ülkelerin askeri güçlerinin her zamankinden daha iyi olduğunu göstermeleri için bir fırsattır. Ayrıca büyük güçler hiçbir zaman direkt olarak sıcak çatışmaya girmez. Bunun yerine çatışma sahalarında destekledikleri ülkelere yardımlar yaparak, diğer bir ifadeyle "Vekalet Savaşı" sistemini kullanarak, karşı tarafa gövde gösterisi yaparlar. Direkt olarak çatışmaya girmeleri durumunda, hiçbir zaman masadan kazanan olarak kalkan olmayacağı gibi yaşanacak felaket bölgesel değil, küresel olacaktır. Sonuç itibarıyla, bölgesel çatışma sahalarında, küresel ülkeler de bulunur. Farklı çatışma sahalarında karşılaşılan aynı ülkeler, kendi örgütlerini kurmuş ve özellikle

Çin ve Rusya'nın liderliğinde kurulan örgütler, tek kutuplu Dünya düzenine karşı çıkmıştır. Burada amaç, özellikle Asya'daki ülkelerin beraber hareket etmesi ve sınır güvenliği sağlamasıdır. Çin'in yayılmacı politikası, zamanla bölgede kurulan örgütlerin güç kazanmasıyla Afrika'ya kadar ulaşmıştır. Çin, ülke içerisindeki azınlıkları kontrol altında tutmanın yanında sınır ülkeleriyle beraber tıpkı Avrupa'da olduğu gibi Asya da ulus devlet sınırlarını oluşturmaya çalışmaktadır. Çin, 14 ülkeye sınırı bulunan, jeopolitik olarak stratejik bir devlettir. Bu durum, Çin'in bulunduğu sahada dikkatli kararlar almasını gerektirmiştir. Bu bağlamda kurulan Şangay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ), bünyesindeki devletler arasında siyasi ve ekonomik bağları güçlendirerek istikrarı sağlamayı ve bölgesel tehditlerle mücadele etmeyi amaçlamaktadır. Çin'in kurduğu örgütler ve özellikle Doğu Asya ülkelerini tek çatı altında toplamaya çalışması bölgede ulus-devlet sistemi istendiğinin en net göstergesidir. Batı kapitalizmi artık eskisi kadar etkili değildir, Çin, kendini buradan sıyrarak "Çin kapitalizmi" fikrini oluşturmuştur (Aydın, 2020, s. 151). Rusya'nın Tayvan ile olan ilişkileri ise Yeltsin döneminde gelişmeye başlamıştır. Ancak hiçbir zaman "ortaklık" boyutuna gelememiştir çünkü Rusya, Tayvan için Çin'i karşısına almak istememektedir. Zamanla Rusya ve Tayvan'ın ticari ilişkileri gelişse de Rusya Çin'in "Tek Çin" politikasını halen desteklemektedir (Dagaev, 2024). Tayvan, Rusya-Ukrayna savaşında Ukrayna'ya destek vermektedir. Bu durum her ne kadar Rusya'nın aleyhinde olsa da Rusya, Tayvan ile ilişkilerini stabil tutmaktadır.

Tayvan ve Çin'in Güncel Politikaları

Tayvan'ın hava sahası, ülkenin iç ve dış siyasetindeki dinamiklere bağlı olarak zaman zaman Çin tarafından ihlal edilmektedir. Bu durum 2024 yılında da devam etmektedir. Bu zamana kadar yapılan hava sahası ihlalleri, Lai Ching-te'nin Tayvan Cumhurbaşkanı olarak seçildiği 2024 yılı Mayıs ayından itibaren daha da sıklaşmıştır (Sperzel, Shats, ve O'Neil, 2024 s. 2). Bu bağlamda, daha önce de belirtildiği gibi Çin, Tayvan'ı ekonomik olarak daha da kendine bağlı hale getirmeye yönelik politikalar uygulamaktadır. Tayvan ile diplomatik ilişkiler kuran ülkelerin sayısı oldukça azdır. 2023 yılında Honduras'ın da Tayvan ile ilişkilerini kesmesi sonucu, Tayvan ile resmi olarak diplomatik ilişkilerine devam eden ülke sayısı 11'e (Belize, Haiti, St. Kitts, Guatemala, Paraguay, St. Lucia, Vatikan, Eswatini, Palau, Marshall Adaları, Tuvalu) düşmüştür. Ancak 31 Mayıs 2023 itibarıyla 172 ülke ve bölge, Tayvan pasaport sahiplerine vizesiz ve e-vize imkanları tanımıştır (Taiwan.gov.tw, 2024). Bununla birlikte Tayvan, ABD ile arasında vize muafiyeti bulunup, ABD ile resmi diplomatik ilişkisi bulunmayan tek ülkedir. Bu durum, aslında ABD'nin Çin etkisine rağmen Tayvan ile arasını yakın tutma ve ilişkilerini sağlam bir şekilde devam ettirme isteğini göstermektedir (Şekil 5).

Şekil 7. Doğu ve Güneydoğu Asya Ülkelerindeki ABD Üsleri Kaynak: (<https://www.todaysmilitary.com/>)

Bölgede Çin'in agresif politikalarına karşılık olarak Filipinler de ABD ile ilişkilerini geliştirmektedir. Bölgeyi yavaş yavaş askeri anlamda ABD'nin ele geçirdiğini gören Çin, sahadaki askeri etkisini arttırmak amacıyla Tayland, Endonezya, Kamboçya ve Myanmar hükümetleri ile askeri üsler konusunda anlaşmaya çalışmaktadır. Diğer yandan Çin, bölgede git gide etkisini arttırmaya başlayan Avustralya, Birleşik Krallık ve ABD'nin kısaltılması olan AUKUS askeri işbirliği ile de mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Bundan dolayı kendi egemenlik alanını, bölgedeki etkisini ve çizdiği sınırları korumak adına sahadaki askeri etkisini arttırması oldukça önemlidir. Çin, askeri etkisini güçlendirmek amacıyla bölgedeki Paracel ve Spratly Adaları'na askeri üsler inşa etmektedir. Spratly Adaları, bulunduğu konum neticesinde Çin'in çizdiği dokuz çizgi hattı içerisinde kalmaktadır ancak aynı zamanda söz konusu adaların Filipinler'e yakın olması Çin'in çizdiği sınırların, Filipinler'in çizdiği sınırları da ihlal etmesine neden olmaktadır. Bunun yanında Vietnam'ın da Paracel ve Spratly Adaları'nı içine alacak şekilde çizdiği sınır, bölgedeki başka bir çatışma hadisesini oluşturmaktadır. Özellikle son zamanlarda bölgede başka bir tartışma alanı olan, Çin'e ait Scarborough Sığılığı'nda, Çin uçaklarının Filipinler uçağına işaret fişeği atması, Filipinler hükümetini kızdırmış ve bölgedeki gerilim yeniden artmıştır. Bahsedilen sığılıkta bir askeri üs yoktur ancak sürekli Çin gemileri tarafından korunmaktadır. Güney Çin Denizi'ndeki askeri anlaşmazlık onlarca yıl öncesine dayanmaktadır. Brunei hariç bölgede hak iddia eden ülkelerin tümü Güney Çin Denizi'nde karakollar inşa etmiştir. Burada hak iddia eden ülkelerin bölgedeki fiziki etki mücadelesi farklı ölçekte ve kapsamda olmuştur. Örneğin Çin, mercan adaları geliştirerek yapay adalar inşa ederken, Filipinler, Vietnam gibi ülkeler bölgede küçük çapta tesisler inşa etmektedir (Asian & Pacific Security Affairs, 2015).

Güney Çin Denizi'nde özellikle Spratly ve Paracel Adaları, birden fazla ülkenin anlaşmazlık yaşadığı alanlardır. Bu adalardan Paracel Adaları (Şekil 8), doğusunda Vietnam,

kuzeyinde Çin, doğusunda Filipinler ve güneyinde en yakın ada olan Spratly Adaları ile çevrelenmiştir. Paracel Adaları, Çin anakarasına en yakın ada grubudur. Güney Çin Denizi'ndeki diğer adalar gibi sonradan inşa edilmiştir ve aynı zamanda askeri amaçlarla kullanılmakta, belirli aralıklarla bu bölgede Çin savaş gemileri dikkat çekmektedir. Paracel Adaları'nın 2002-2023 yılları arasındaki gelişimine bakıldığında, en az bir helikopter pisti ve havaalanı, basketbol sahaları, gelişmiş radar sistemleri ve limanlar inşa edildiği görülmektedir.

Şekil 8. Paracel ada grubundaki bir adanın yıllar içerisindeki gelişimi. Kaynak: (Google Earth Pro, 2023)

Spratly Adaları, bölgede askeri tatbikat ve diğer askeri eylemlerin en fazla gerçekleştiği ada grubudur. Spratly Adaları, güneyinde Malezya, doğusunda Filipinler, kuzeyinde en yakın ada grubu olan Paracel Adaları ve batısında Vietnam yer almaktadır. ABD hükümeti halihazırda Filipinler hükümeti ile başkenti Manila'da ABD askeri üssü kurulması konusunda anlaşmaya çalışmaktadır. ABD'nin Güney Çin Denizi'ne daha da yaklaşması, Çin'in askeri faaliyetlerini ve yatırımlarını Spratly Adaları'na yöneltmesine neden olmuştur. Hemen hemen her gün Spratly Adaları ve çevresinde Çin'in sahil güvenlik gemileri devriye gezmektedir (Şekil 9).

Şekil 9. Spratly ada grubundaki bir adanın yıllar içerisindeki gelişimi.

Kaynak: (Google Earth Pro, 2023)

Sonuç

Coğrafi faktörler, devletlerin kaderlerini belirleme veya devletlerin kendi kaderlerini belirlemeleri hususunda en önemli unsurdur. Yeri geldiğinde ülkeler çatışma yanlısı olmasalar dahi yalnızca coğrafi konumlarından dolayı da çatışmanın ortasında yer alabilmektedir. Tayvan'ın bu ülkeler arasında uygun bir örnek olduğu söylenebilir. Güney Çin Denizi, Pasifik Ateş Çemberi içerisinde adeta kaynayan bir kazandır. Artan nüfusa tezat olarak azalan kaynaklar ve nice bir dizi nedenden dolayı ülkeler kaynak arayışına gitmiş ve buldukları sahalarda egemenliklerini olabildiğince genişletmeye çalışmaktadır. Bunun sonucu olarak son yıllarda enerji kaynaklarının paylaşılabilmesi temelli çatışmalar gittikçe artmaktadır. Bahsedilen unsurlar ve çalışmanın genelinde de Güney Çin Denizi'nin, kıyıdaş olan ülkeler, kıyısı olmasa da bölgedeki ticaretin etkilenmemesi için müdahale eden ülkeler ve sahadaki petrol ve doğal gazın çıkarılmasında rol alacak kıyıdaş olmayan ülkeler için ne kadar önemli olduğu belirtilmiştir. Çin Halk Cumhuriyeti, özellikle 2000'li yılların başından itibaren muazzam bir gelişim ivmesi yakalamış, bölgesel bir güç olmanın ötesinde küresel ilişkilerde belirleyici bir ülke konumuna gelmiştir. Rusya ve Hindistan gibi iki küresel güce sınırının bulunması, halihazırdaki sınır çatışmaları, Çin'in askeri alanda gelişmesini zorunlu hale getirmiştir. Bu tarihten itibaren Çin, askeri anlamda hem nüfusunu hem de nüfuzunu arttırmıştır. Bunun yanında Şangay İşbirliği Örgütü'ne İran'ın da katılmasıyla Çin, gücüne güç katmıştır. Aynı zamanda 2024 yılının Ocak ayında BRICS bünyesine İran, BAE, Mısır ve Suudi Arabistan'ı dahil ederek etkisini neredeyse Avrupa sınırlarına kadar ulaştırmıştır. Dünya, elbette Güney Çin Denizi'ndeki askeri güçten ibaret değildir ve ne ABD'nin ne de Çin'in etkili bir güç olup olmadığı yalnızca bu sahadan yola çıkarak söylenemez. Ancak

özellikle son yıllarda Çin'in Afrika'da artan etkinliği, giderek Avrupa ülkelerine de ulaşması ve hemen hemen her sektörde en iyi üç ülke arasında yer alması, Çin'in, Fukuyama Hegel'in "Tarihin Sonu Teorisini" çürüttüğünü net bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu bakımdan Çin, coğrafi özelliklerini iyi kullanmanın yanında bilimsel çalışmalara ağırlık vermiş, yatırımlarını arttırmış ve elinde var olan insan gücünü çok iyi kullanmış ve buna bağlı olarak büyük bir siyasi, askeri ve ekonomik güce ulaşmıştır. Çin, 1995 yılında Tayvan hava savunma sahasını ihlal ettiğinde ABD sert bir şekilde tepki göstermiştir. Bu durum, Çin'in Tayvan'ın hava sahasından çekilmesiyle sonuçlanmıştır. Ancak günümüze gelindiğinde ABD, Çin'e karşı bölgede askeri etkisini arttırmasına ve Tayvan ile ilişkilerini geliştirmesine rağmen ABD, Tayvan'ı tamamen resmi bir devlet olarak tanımıyor ve Tayvan ile ilgili kararlarını meclise Çin'in ambargo tehditlerinden dolayı uygulayamıyorsa, ABD de karşısındakinin artık 1995 yılındaki Çin olmadığını farkındadır. Bu bakımdan artık Dünya siyaseti, kendine güvenen bir Çin ile karşı karşıyadır. Tayvan'ın coğrafi konumu, Çin'in bölgedeki etkisini arttırma isteği açısından önemlidir. Bu bağlamda Çin, Tayvan'ın iç ve dış siyasetine müdahale etmektedir. Bu durum, Tayvan'ın birçok ülke ile politik ilişkisini zedelemektedir. Ancak Tayvan halkı buna rağmen kendi bağımsızlığını savunmakta, Çin'e karşı net bir duruş ortaya koymaktadır. Tayvan iktidarı ise halkının bu duruşundan güç almakta ve Çin'e olan bağlılığını azaltmak için her yola başvurmaktadır. Bölgede Çin'in agresif tavırlarına karşı duyulan rahatsızlık, normal şartlarda birbiriyle toprak anlaşmazlığı yaşayan ülkeleri dahi bir araya getirmiştir. Örneğin, Senkaku Adaları hem Tayvan hem de Japonya arasında aidiyeti tartışmalı bir ada topluluğudur ancak bu anlaşmazlığa rağmen Japonya, Çin'in Tayvan'a karşı tutumunu desteklememektedir. Netice itibarıyla Güney Çin Denizi meselesi, bölgede bulunan devletlerin yanında diğer ülkeleri de tedirgin etmektedir. Her ne kadar ABD ve diğer ülkeler Çin'i durumu diplomatik yollarla çözmeye çağırırsa da Güney Çin Denizi, mevcut durumda diplomasiyle çözülemeyecek durumdadır. Bölgedeki ülkeler Güney Çin Denizi'ndeki haklarını, Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne dayandırarak sunmadıkları müddetçe bölgesel bir konsensüse varılması neredeyse imkânsızdır. Bölgeye yerleştirilen askeri üsler ve yapılan tatbikatlar durumun ciddiyetini ortaya koymaktadır. Çin'in Tayvan'ı işgal edeceğine dair görüşler 2024 yılından sonra artmıştır. Ancak Çin, fiziki bir savaş istememektedir. Güney Çin Denizi ve Dünya'nın diğer bölgelerindeki enerji çatışmaları, plansızca artan nüfusun tüketimi neticesinde yaşanmaktadır. Gelecekte bu çatışmaların daha da artacağı aşikârdır. İnsanoğlu artık teknolojiyi neredeyse her kulvarda başarıyla kullanmıştır ancak enerji kaynakları bakımından tamamen teknoloji temelli üretimin henüz yapılamadığı göz

önünde bulundurulduğunda, III. Dünya Savaşı'nın su ve enerji kaynaklarının paylaşılmasından dolayı çıkacağı söylenebilir. Güney Çin Denizi'nin de gelecekteki savaş alanları arasında yer alacağı tartışılmazdır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir-B.Y.; Tasarım-B.Y.; Denetleme-M.D.; Kaynaklar-B.Y., M.D.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi- B.Y., M.D.; Analiz ve/veya Yorum- B.Y., M.D.; Literatür Taraması-B.Y., M.D.; Yazıyı Yazan-B.Y.; Eleştirel İnceleme-B.Y., M.D.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept-B.Y.; Design-B.Y.; Supervision-M.D.; Resources-B.Y., M.D.; Data Collection and/or Processing- B.Y., M.D.; Analysis and/or Interpretation- B.Y., M.D.; Literature Search-B.Y., M.D.; Writing-B.Y.; Critical Review-B.Y., M.D.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Asia Maritime Transparency Initiative.* (2025, Mart 21). Retrieved Nisan 10, 2025, from Scaling Up: Vietnam's Islands (And Harbors) Continue to Grow: <https://amti.csis.org/scaling-up-vietnams-islands-and-harbors-continue-to-grow/>
- Asian & Pacific Security Affairs.* (2015, Mayıs 13). Retrieved from U.S Department of Defense: https://www.foreign.senate.gov/imo/media/doc/051315_Shear_Testimony.pdf
- Aydın, F. (2020). Çin Dış Politika Dinamiklerini Anlamlandırmak. *İş ve Hayat*, 142-155.
- Ceylan, Ş. Ş. (2006). Francis Fukuyama ve Tarihin Sonu Tezi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 233-252.
- Congyi, L. (Ed.). (2025, Nisan 5). *Regular Press Conference of the Ministry of National Defense on March 27, 2025*. Retrieved Nisan 10, 2025, from Ministry of National Defense: http://eng.mod.gov.cn/xb/News_213114/NewsRelease/16379022.html
- Dagaev, A. (2024, Şubat 14). *Ukraine War Has Strained But Not Severed Russia-Taiwan Ties*. Retrieved 2024, from Carnegie Politika: <https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/politika/2024/02/ukraine-war-has-strained-but-not-severed-russia-taiwan-ties?lang=en>
- Devlin, K., & Huang, C. (2019, Mayıs 12). *In Taiwan, Views of Mainland China Mostly Negative*. Retrieved Ocak 15, 2025, from Pew Research Center: https://www.pewresearch.org/global/wp-content/uploads/sites/2/2020/05/PG_2020.05.12_Taiwan_final.pdf
- Doğan, M. (2024, Mayıs 15). Türkiye'nin Jeopolitik Konumu. (İ. Akova, Ed.) *Türkiye'de Beşeri Coğrafya*, 1-23. doi:10.26650/B/SS19.2024.012
- Federal Foreign Office*. (2025, Şubat 15). Retrieved Nisan 10, 2025, from Joint G7 Foreign Ministers' Statement - Meeting of G7 Foreign Ministers on the margins of the Munich Security Conference: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/g7-msc-2700666>
- Google Earth Pro.* (n.d.).
- Hanayi, Ö. (2024). *2024 Tayvan Genel Seçimi: Küçük Adanın Büyük Hedefi*. Retrieved 2024, from Eurasian Research Institute: <https://www.eurasian-research.org/publication/2024-tayvan-genel-secimi-kucuk-adanin-buyuk-hedefi/?lang=tr>
- Heydarian, R. J. (2019). *China's Economic Cabbage Strategy*. Retrieved 2024, from Asia Maritime Transparency Initiative: <https://amti.csis.org/chinas-economic-cabbage-strategy/>
- Huntington, S. P. (1993). Why International Primacy Matters. *International Security*, (17), 68-83. doi:<https://doi.org/10.2307/2539022>
- Jacques, M. (2009). *When China Rules*. (S. Oğuz, Trans.) England: Penguin Group.
- Jash, A. (2024, Ekim 2). *China's Military Exercises Around Taiwan: Trends and Patterns*. Retrieved Ocak 21, 2025, from Global Taiwan Institute: <https://globaltaiwan.org/2024/10/chinas-military-exercises-around-taiwan-trends-and-patterns/>
- Karadağ, H. (2021, Nisan 30). Küresel Rekabetin Bölgesel Güvenliğe Yansımaları: Çin Denizi'nde ABD-Çin Mücadelesi. *Çukuriva Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30(1), 166-174. doi:<https://doi.org/10.35379/cusosbil.903172>
- Lague, D., & Murray, M. (2021, Kasım). *T-Day: The Battle for Taiwan*. Retrieved 2023, from Reuters Investigates: <https://www.reuters.com/investigates/special-report/taiwan-china-wargames/>
- Peng, N. (2023, Kasım). *India's Growing Involvement in the South China Sea Disputes*. Retrieved 2023, from The Diplomat: <https://thediplomat.com/2023/11/indias->

growing-involvement-in-the-south-china-sea-disputes/

Peter, T., & Arslan, J. (2023, Nisan). *Chinese Warship Starts Live-Fire Drills Near Taiwan*. Retrieved 2023, from Reuters: <https://www.newsbreak.com/reuters-555486/2984905601609-chinese-warship-starts-live-fire-drills-near-taiwan>

Sperzel, M., Shats, D., & O'Neil, A. (2023). *China-Taiwan Weekly Updates*. Retrieved 2024, from Institute For The Study of War: <https://www.understandingwar.org/backgrounder/china%E2%80%93taiwan-weekly-updates>

Turan, İ. (2016). ABD-Çin ilişkileri Bağlamında Tayvan Sorunu. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 80-105.

United Nations Convention on the Law of the Sea. (1982). Retrieved 2025, from United Nations: https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf

İnternet Kaynakları

<https://www.undp.org/>

<https://www.todaysmilitary.com/>

<https://southbound.csis.org/>

<https://www.statista.com/>

<http://www.globalfirepower.com>

<https://www.taiwan.gov.tw/#>

<https://chinapower.csis.org/data/taiwan-adiz-violations/>

<https://dunyaenerji.org.tr/>

<https://globaltaiwan.org/2024/10/chinas-military-exercises-around-taiwan-trends-and-patterns/>